

בעזה"ש"ת

קונטרס

נועם התורה

פרשת דברים - שבת חזון

לפתוח ולהלהיב הלבבות
לאהבה וליראה את ה'
מתוך שיחותיו של

מוריננו הגה"צ רבי נחמן בידרמן שליט"א

- גליון רו -

ברוקלין ניו יארק יצ"ו - תשפ"ה לפ"ק

כל הזכויות שמורות
להערות והארות: 718-259-5435

נערך ונסדר ע"י:

ישר
Publishing & Production
718.484.2189

פרשת דברים

הנה כידוע ספר דברים נקרא בשם 'משנה תורה', מפני שהוא כעין חזרה על מה שנאמר בספרים הקודמים, ששנה וחזר עליהם מרע"ה וכלל כל התורה כולה בספר א' (ע"י ברמב"ן ריש הפרשה ובתוס' גיטין ב, א ד"ה המביא בשם רב האי ורב סעדיה גאון, וע"ע תוס' יבמות ד, א ד"ה וכי) ואמנם יש לעיין בטעם זה, דהא באמת בספר דברים יש גם הרבה מצוות נוספות שלא הוזכרו מקודם, וכן יש הרבה מצוות שנכתבו בספרים הקודמים ואינם מובאים במשנה תורה. ויתכן לומר שהטעם שנקרא 'משנה תורה', מפני שבחומש דברים מובא עשרות פעמים ענין 'אהבת ה' ויראת ה' ודביקות בה', 'ואהבת את ה' אלקיך', 'ליראה את ה' אלקיך', 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם', 'אחר ה' אלקיכם תלכו' 'ובו תדבק', ועוד כהנה וכהנה, שזה באמת כל חובתו ומטרתו של האדם בעולמו כל ימי חייו, וזהו יסוד כל התורה כולה, ולכן נקרא בשם 'משנה תורה' מפני שכל הספר הוא חזרה ושינון על עיקר התורה.

חומש דברים הוא ספר מוסר וספר חסידות חי, והוא הספר מוסר הראשון אשר אש האהבה והיראה בוער בכל הספר. ובשם משמואל (דברים תרע"ה ד"ה ולפי) כתב בשם הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע מפרשיסחא, שהמובחר שבספרי מוסר הוא ספר משנה תורה, והי' מזהיר לתלמידיו ללמוד תמיד משנה תורה לעורר לבבם. והטעם שבאשר יש באדם יותר קירוב ושייכות אלי' נכנסין ביותר הדברים ללב ומגלין אוזן למוסר, ע"כ.

ובפרי' צדיק (פ' דברים אות א) כתב שהיהודי הק' היה לומד בעצמו בכל יום איזה פסוקים מספר משנה תורה, ואמר שהוא לו לספר מוסר. והוסיף לבאר למה דוקא ספר דברים והלא יש כמה ספרי מוסר, אך עפ"י מש"כ הרה"ק בעל התניא זי"ע, ההבדל בין תוכחות שלומדים מתוך הספרים ובין מה ששומעים מפי מוכיח חי, שבשעת הדיבור יוצא מהלב ועל ידי זה נכנס ללב, ובשעה שאמר משה רבינו ע"ה את דבריו היו הדברים יוצאים מפי הקב"ה, שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו, [ולא כנבואת שאר הנביאים שנאמר בלשון כה אמר ה' שמוסר מה שאמר השי"ת]. וזהו הלשון 'אלה הדברים אשר דיבר משה', וזהו הכח בדברי משנה תורה, שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה, והן הן 'אלה הדברים אשר משה' דובר עתה בפי הקורא, ודברי משה הם זה הדבר אשר צוה ה' כנ"ל, וכתוב 'כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישיב אלי ריקם', רק נכנס ללב ופועל במח.

תוכחה מגולה מאהבה מסותרת – תוכחתו של מרע"ה לבנ"י הי' כולו טובה וברכה

הנה ספר דברים הוא דברי מוסר ותוכחה, שאמר מרע"ה בשעה שכינס את כל ישראל לפני מותו, וסיכם את ארבעים שנות מסעם במדבר, והוכיחם על כשלונותיהם ועוונותיהם, כמו חטא העגל, חטא המרגלים וכו'. ואמנם כלל גדול למדנו כאן, דוגמה של תוכחה מפי רועה נאמן ורחמן, שנמנע משה רבינו ע"ה מלפרט את החטאים בפירוש, ונזהר בזהירות גדולה בכל דבריו שלא להקניטם ושלא לפגוע בכבודם, אלא הוכיחם מתוך אהבה גדולה, והזכיר את החטאים רק ברמיזה מפני כבודו של ישראל שלא יבושו ולא יכלמו, כמ"ש רש"י וז"ל, אלה הדברים - לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודו של ישראל^א.

ואיתא במדרש (דברים רבה פ"א, ד) 'אלה הדברים', א"ר אחא ב"ר חנינא ראויות היו התוכחות לומר מפי בלעם והברכות מפי משה, אלא אילו הוכיחם בלעם היו ישראל אומרים שונא מוכיחנו, ואילו ברכם משה היו אומות העולם אומרים אוהבן ברכן, אמר הקב"ה יוכיחן משה שאוהבן, ויברכן בלעם ששונאן, כדי שיתבררו הברכות והתוכחות ביד ישראל, ע"כ.

ויש ללמוד מכאן דהנה זה לעומת זה עשה אלקים, ובלעם היה נביא כמ"ש 'ולא קם עוד נביא עוד בישראל כמשה וגו' (דברים לד, י) ואחז"ל (ספרי פ' ברכה לט) בישראל אינו קם, אבל באומות העולם קם, ומנו

א. ומה נפלאו הדברים שכל חמשה חומשי תורה פותחין בכבודו וחיבתו של ישראל, שחומש בראשית פותח, בראשית ופירש"י שהעולם נברא בשביל התורה שנקראת ראשית **ובשביל ישראל שנקראו 'ראשית תבואתו'**. וגם חומש שמות פותח בחיבתו של ישראל, כמ"ש רש"י ואלה שמות בני ישראל - אע"פ שמנאן בחייהן בשמותן חזר ומנאן במיתתן **להודיע חבתן** שנמשלו לכוכבים וכו'. וכן חומש ויקרא פותח 'ויקרא אל משה' ופירש"י לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה **קריאה לשון חיבה**, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר 'וקרא זה אל זה' אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה שנא' ויקר אלהים אל בלעם. וגם בתחילת חומש במדבר כתב רש"י וז"ל, **מתוך חיבתו לפניו** מונה אותם

בלעם וכו'. ובוא וראה מה בין משה רבינו ע"ה לבין בלעם הרשע, כי בלעם גם ברכותיו היו קללות, וכדאיתא בגמ' (סנהדרין קה, ב) 'שמברכתו של אותו רשע, אתה למד מה היה בלבו לקלל, ושכל ברכותיו נתהפכו לקללות, אבל להבדיל מרע"ה אפי' התוכחות והמוסר שאמר לבנ"י היו מתוך אהבה ורחמים, וכולו טובה וברכה^ג.

ומצינו בתוכחת משה שלא זו בלבד שהיה בגדר 'שמאל דוחה וימין מקרבת', אלא גם בתוך השמאל דוחה גופא הראה את הימין מקרבת, שהרי מיד כשסיים את דברי תוכחתו ומנה את המקומות שחטאו בהם, ואמר 'לא אוכל לבדי שאת אתכם' (דברים א, ט) תיכף אמר להם 'ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם' (שם א, יא), וכי ראית אדם שמוכיח את חבירו בשבט מוסר, ומיד מברך אותו 'רבו כמותך בישראל', אלא שתוכחתו של מרע"ה היתה באהבה גדולה, ואמר להם למרות כל מעשיכם וכשלונותיכם בודאי אין להשי"ת אומה טובה ומעולה ממכם, ואתם אהובים ביותר עליו, והלואי שיוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם וגו'.

וכן כשאמר להם 'למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד בואכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה' (שם ט, ז) ויש לדייק מ"ש 'ממרים הייתם עם ה', דלכאור' עפ"י דקדוק הו"ל לומר 'ממרים הייתם על ה', וכן מצינו עוד כמ"פ שאמר להם ממרים הייתם ובכ"מ כתיב עם ה'. אלא רצ"ל דאפי' כאשר הייתם ממרים רח"ל הייתם 'עם ה' כלומר שנשאתם דבוקים בה' ולא עזבתם אותו, כי בפנימיות לבכם חפצים אתם לעשות את רצונו יתברך, אלא שיצרכם הרע תקפכם.

כל שעה, כשיצאו ממצרים מנאן וכו' עיי"ש. וגם כאן בתחילת ספר דברים פתח בכבודן של ישראל.

ג. וכן הביא רבינו בחיי ז"ל בשם המדרש 'אלה הדברים רבה' (ולפנינו במדרש ליתא) 'טובה תוכחת מגולה' אלו תוכחותיו של משה, 'מאהבה מסותרת' זה בלעם הרשע שהיה מברך את ישראל והיה אחד בלבו ואחד בפיו, בא לומר מה טובו אוהליך מואב משכנותיך בני עמון, והקב"ה עיקם את פיו ואמר 'מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל', אבל משה תוכחותיו היו מגולות.

ובהמשך דבריו בפ' ואתחנן הוסיף משה לדבר שבחם בפני בני, ואמר להם שהשי"ת אמר אלי עד כמה אין לי השגה במעלתם של ישראל, כי במעמד הר סיני ביקשו בני שמרע"ה יאמר להם את דבר ה', 'אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלקינו ומתנו, קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלקינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אליך ושמענו ועשינו' (שם ה, כד) ומשה רבינו סבר שטעו בבקשה זו, כמ"ש ברש"י 'ואת תדבר אלינו', התשתם את כחי כנקבה, שנצטערתי עליכם ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני, ע"כ. אבל השי"ת אמר למשה שהצדק עמם כמ"ש 'ויאמר ה' אלי שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך, הטיבו כל אשר דיברו', וביאור תשובת השי"ת למרע"ה יבואר במקו"א ואכמ"ל]. דהיינו שמרע"ה סבר שבקשתם היא גריעותא, אבל השי"ת אמר לו אין אתה מבין אותם, והאמת הוא כפי שהם דיברו, ומי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי כל הימים וגו'. וגם בדברים אלו מתבטא אהבתו של מרע"ה לבני ישראל, כאומר 'כבר ידעתי מפי הקב"ה שאני איני מכיר ואיני מבין את גדולתכם, ואין לי השגה במעלתכם'. ובזה יבואר מאי דתמיהא שהרי דברים אלו הם המשך דברי תוכחת משה לישראל, ודבריו סותרים מיניה וביה, שהוא מוכיחם על דבריהם שאמרו 'ואת תדבר אלינו', ומתוך דבריו גופא מוכח שהצדק עמם, והטיבו אשר דיברו, דע"כ כנ"ל.

תוכחתו של משה הוא הוראה לדורות באופן קיום מצוות תוכחה
הנה בספה"ק כתבו שמדברי תוכחתו של מרע"ה יש ללמוד הדרך להוכיח את עם בני ישראל, עי' בספה"ק אגרא דכלה (ד"ה וירצה עוד הב') וכ"ה במאור ושמש (ריש הפרשה) באריכות, ובתו"ד כתב, לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול עטרה לעצמו, לאמור לי נאה להוכיח את ישראל, כי לזה צריך יראת שמים והתבוננות גדול, ואינו בנמצא איש אשר היכולת בידו להוכיח את ישראל כי אם יחידי סגולה, ע"כ.

אכן לפנינו בימי הבעש"ט הק' זי"ע היו מגידים שהיו הולכים מעיר לעיר והיו נכנסים לביהמ"ד ומטיפים תוכחות מוסר נמרצות,

ומונים גנותם של ישראל וכל מום רע שבהם, ומתארים להם את מוראות הגיהנום ועונשי הדין, ומטילים אימה ופחד על השומעים. דבר זה חרה מאוד להבעש"ט הק' ואמר להם עד מתי תשפילו ותמאסו את עם ה' הקדושים לומר עליהם דליטוריא. ואמר שמי שאומר תוכחה ומזכיר עוונותיהם של ישראל, הוא מעורר קטרוגים על האדם שהוא מוכיח, ולהיפך מי שדן את האדם לכף זכות, גם למעלה דנים אדם זה לכף זכות.

ומלבד זאת המוכיח עלול גם לעבור על איסור הלבנת פנים, אם מוכיח ואומר לאדם עוונותיו בפניו ומתבייש ממנו. ואי' בגמ' (ערכין טז, ב) א"ר אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדור הזה שידע להוכיח, ופירש"י שידע להוכיח - דרך כבוד שלא יהו פניו משתנין. וכ' בהגהות מיימונית (פ"ו מהל' דעות ה"א) בשם המהר"ם מלובלין שאפי' רשע גמור אסור לשנאותו, שכל זמן שלא הוכיחוהו אסור לשנאתו. והרי כיון שאין בדור מי שידע להוכיח כנ"ל, א"כ ברור שבזה"ז אסור לשנוא שום רשע (עי' בזה בחזו"א יו"ד ס"ו ב אות כח). ועוד איתא בגמ' ערכין שם, א"ר טרפון תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך. ועכ"פ ברור שתוכחה אינו ענין פשוט כלל, [ואמנם ענין מחאה כנגד עוברי עבירה הוא דבר בפ"ע, אבל תוכחה לא שייך בזה"ז].

ולבן האיש אשר בא להוכיח בדברי מוסר, צריך לנקוט משנה זהירות בשני היסודות הללו, האחד, שיוכיח ברמז כדי שלא לבייש שום א' מהשומעים, וכמו שמצינו בתוכחת משה, שכמה פעמים הוכיח את ישראל בגלוי, כמו 'שמעו נא המורים' (במדבר כ, י) וכמו 'ויקצוף משה וגו' (שם לא, יד) ונענש ע"ז קשות, מאחר שהוכיח בגלוי, והבין שטעה בזה, ולכן לקח לעצמו כאן דרך אחרת להוכיחם ברמז, ולכן קיבל שכר על תוכחה זו, כדאי' במדרש (דב"ר א, ב). והשנית, שצריך המוכיח להמליץ טוב וזכות על ישראל לפני הקב"ה, ואפי' שבשעת התוכחה מדבר עמהם דברים קשים כגידים, אבל בינו לבין קונו ימליץ עליהם בדברי זכות, שאין הם אשמים בדבר וכדו', וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה, כשעמד להתפלל על אנשי סדום שלא יכלה אותם, וכתוב (בראשית יט, כז)

'וישכם אברהם בבוקר אל המקום וגו', וכ' התוס' (חולין צא, ב ד"ה וישכם) שאברהם אבינו הלך יחידי להתפלל על סדום, כי לא רצה שישמע א' שמתפלל עליהם עי"ש, והיינו שכיון שאנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד, בודאי צריך להוכיח ולגלות לאנשים רוע מעשיהם כדי שיזהרו להתרחק מהם ומרשעתם, אבל בינו לבין השי"ת התפלל אברהם עליהם ולימד זכות עליהם. אמנם היה נזהר שלא ישמע שום אדם איך שמלמד זכות עליהם, כדי שלא יקילו ראש ללמוד ממעשיהם הרעים, ולכן הלך יחידי דייקא. וילפי' שם שלא ילך ת"ח יחידי בלילה, מהא דלא הקדים ללכת להתפלל בלילה.

וגם זאת למדנו מתוכחת משה, שבתוך דברי המוסר היה ממליץ טוב על ישראל, ודוגמא לדבר באמרו 'ודי זהב', שהיה ממליץ שבשביל רוב כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, הוא זה שגרם שחטאו בעגל (ברכות לג, ב), וכן כל כולו של משה לימוד זכות ומסירות נפש עבור כלל ישראל, וכמו שאמר אחר החטא, 'ואם אין מחני נא מספרך' (שמות לב, לב) מסירות נפש בפועל ממש, והאיש אשר מוכיח באופן זה, לו נאה להוכיח את ישראל.

הצדיק אשר שכינה מדברת מתוך גרונו מדבר אל 'כל ישראל' בכללות ובפרטות

אכן הצדיק המוכיח כראוי, ודבריו יוצאים מן הלב אפי' ברמיזה בעלמא, הם נכנסים ללב השומע שישמע המוסר הנוגע אליו, כמ"ש במאור ושמש וזל"ק, כמו שראיתי מצדיקים שהיו מספרים איזה מעשה שלפי הנראה היו הדברים שיחת חולין ממש, וכל אחד ואחד לקח לעצמו מזה המעשה מוסר גדול. ואפילו היו שומעים מאה אנשים או יותר היה נראה לכל אחד ואחד שבשבילו דיבר הצדיק דברים אלו, מחמת שכל אחד ואחד היה מוצא בדברי צדיק מוסר השכל לעניניו, נמצא שלא היה מבייש לשום בריה כלל שלא ידע שום אחד למי המוכיח מוכיח.

ועוד שם (ד"ה א"י אלה ד') ידוע ומפורסם מאדמו"ר איש אלקים מו"ה אלימלך זצוק"ל, שהיה עומד לפני ביתו וסבבוהו בני אדם בעגולה, והוא היה עומד באמצע וסיפר איזה מעשה באיזה ענין לפניהם, וכל

אחד ואחד מהם היה לבו נשבר על שנים עשר קרעים, וכל אחד מהם סבר שסיפור המעשה הזאת עברו, ומרמז על מעשיו אשר לא טובים אשר עשה, וזה סבר שאליו הדברים מגיעים כן היה אצל כל אחד ואחד, הגם שהצדיק כונתו בסיפור המעשה לאיזה ענין הצריך לו, או שמכוין שיצא מהם איזה מוסר והנהגה, אעפ"כ עליהו לא יכול והם שוים לכל נפש השומעים דבריו, וזה אפילו שיחת חולין של ת"ח צריכים לימוד, ובזה הצדיק יבחן לידע ולהודיע אם זה כוחו, אזי הוא בחינת ציון וצדיק יסוד עולם באמת, עכ"ל.

וזהו שאמר כק"ז הרה"ק הרבי ר' משה מלעלוב זי"ע, 'אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל' א פאר וואהר דאס איז די רייד, 'אשר דיבר משה', וואס משה האט גערעדט 'אל כל ישראל', און אלע אידן האבן געהערט, והיינו שמשה רבינו ע"ה דיבר את הדברים האלו ותו לא, וכאז"א מישראל שמע והבין מה שצריך להבין, עכדה"ק.

ובזה אפשר לבאר את דברי רש"י בתחילת הפרשה, 'אל כל ישראל' - אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיבין אותו, לכך כנסם כולם ואמר להם הרי כולכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב, עכ"ל. ולכאז"ל צריך להבין, הרי משה כינס את בני ישראל לאחר ארבעים שנה, והאנשים אשר חטאו בעגל ובמרגלים וכו', כבר לא

ג. ומסופר על כק"ז הרה"ק הרדצ"ש זי"ע שדרכו בקודש היה בכל יום בין מנחה למערב לשיח שיחות חולין ולספר סיפורים ועובדות, והיו הדברים מאירים ומשמחים כ"כ שמי שהיה לו טירדא או איזה שאלה בעניני גשמיים או ברוחניות, קיבל על אתר את התשובה הבהירה ועצה נכונה והוגנת מבין הדברים, וידע את המעשה אשר יעשה. ואם הדברים אמורים לגבי מילי דעלמא מצאנו שכן הוא גם בדברי תורה, כמ"ש התומים (קיצור תקפו כהן ד"ה ועכ"פ דף מח): על רבינו הב"י והרמ"א, שכל דבריהם בכתב מיד ה' השכיל, כי קושיות רבות הקשו עליהם האחרונים ותיצרו בדרך חריף ועמוק, וכמו"כ כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה. וכ' התומים, דאין ספק שלא כיוונו להכל, כי איך היה אפשר לרב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם וכו', רק רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב וחפץ ה' בידם הצליח.

היו בין החיים, ונמצא שהוכיח את אלו שלא חטאו כלל, ומה שיין ששיבו לו דבר. ובלא"ה צריך להבין למה באמת הוכיח משה את בני ישראל על מעשים שלא עשו הם אלא אבותיהם.

ולהנ"ל א"ש דאה"נ דמשה רבינו אמר 'וחצרות', הרי אף שלא היו בחצרות, מ"מ רק סיפר להם מעשיות, כדי שכאו"א יבין מהדברים את כל מה שנוגע לו, ומה שהוא צריך להטיב דרכיו וליישר אורחותיו. וכן גם אנו יש לנו ללמוד את ספר דברים, ולהבין מתוך הפסוקים מה שעלינו להתעורר בתשובה ותיקון המעשים והמידות.

ועוד למדנו ממה שדיבר אל 'כל ישראל', שתוכחתו היה מתוך לימוד זכות על כלל ישראל, דהנה כ' הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע (נוע"א פ' דברים ד"ה עוד) הטעם למה שאנו אומרים קודם כל עבודתנו ותפילתנו לשם יחוד כו' בשם כל ישראל, והכוונה היות שאין צדיק בארץ וכו', וא"כ האיך יכול לעשות איזה דבר קדושה באברינו וכו', אך שהתיקון לזה הוא במה שכולל עצמו עם כללות ישראל, כי יש עולם הנקרא 'כל ישראל', והעולם ההוא שלם בלי שום פגם, כי הכללות ישראל הם הצדיקים, כמ"ש 'ועמך כולם צדיקים', ואם כן אף שהפרטים חוטאים לפעמים, אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם, ואין שטן ואין פגע רע בהם חלילה, ותמיד צורתם חקוקה למעלה וכו'. ועפ"ד הק' י"ל שלכן נתקשר מרע"ה להעולם הנקרא 'כל ישראל', כדי שבשעה שמוכיחם, אזי במרום ילמדו עליהם זכות, כי דיבר בעולם הנקרא 'כל ישראל' שאין שטן ופגע רע שולט בהם, [וזהו היסוד השני דתוכחה שהזכרנו לעיל].

ויש עוד דרך נכון להוכיח אדם בלא לביישו, ובלא שיענהו ויאמר לו 'טול קורה מבין עיניך', והוא שידבר עמו בלשון רבים ושותפות, הבה נתחזק לעשות תשובה יחדיו, כי גם אנוכי צריך להתעורר, ובאופן זה מתעורר הלה לשוב בתשובה ולעזוב את מעשיו הרעים. וכעין הידוע על הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שכאשר ראה אדם שהכיר בו שחטא, היה מתחיל ומדבר אל עצמו, זושא זושא, חוטא ופושע אתה, מה עשית,

למה עשית כך וכך, והיה מונה את חטאיו של אותו אדם. וכאשר שמע הלה את הדברים תקפוהו בהלה והרהורי חרטה וחזר בתשובה שלמה.

ושמעתי בשם כ"ק מהר"י מסאטמאר זי"ע שאמר לפרש בזה את הפסוק 'נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך', שהמוכיח אחרים יכול עצמו במוסרו, דאז אי אפשר לומר לו 'טול קורה מבין עיניך', וכשאומר 'נחפשה דרכינו' בלשון רבים, אזי 'ונח - קורה', דאז ינוח טענת טול קורה, ודבריו ישיגו מטרם ויעשו פירות.

אופן אמירת התוכחה של משה רבינו והנביא ישעי' הם עניינא דיזמא

קריאת פרשת דברים בשבת חזון, הוא לימוד לימים אלו והזמן גרמא, דהחורבן נגרם מחמת פגם שנאת חנם ועוונות שבין אדם לחבירו, וצריך ליזהר מאוד בעניינים אלו, ועל כגון דא נאמר 'ויראת מאלקיך', ודרז"ל דבר המסור ללב, שרק השי"ת יודע האמת, וכגון בענין התוכחה יש רבים וטובים האומרים שבאים לייסר ולהוכיח אחרים ולקיים מצות תוכחה, אבל השורש הוא מכח מידות רעות, שיש לך אדם המקנא את חבירו ורוצה לצערו ולהקניטו, אבל אין זה מתאים לו ללכת ולצער את חבירו בלא סיבה, לכן כשרואה את הלה נכשל, הוא מיד מלביש את קנאתו ושנאתו במצות תוכחה, והולך ומייסרו כדי לצערו. ועל כן צריך מאוד להיזהר בענין זה, ולדעת דלאו כל אחד ראוי להוכיח.

ועי' בתפארת שלמה (על פרקי אבות) מש"כ בביאור המשנה 'והוי דן את כל האדם לכף זכות', והביא בתו"ד וזל"ק, וכה אמר הרב היהודי האיש האלקי מפרשיסעפא זי"ע, כי קבל דברי הרב הצדיק האלקי ר' דוד מלעליב זי"ע, שלא להוכיח עוד אנשים בדברי תוכחות וניאוצים כדי להשיבם בתשובה שלימה לפני השי"ת ב"ה. כי אם להתהלך עמהם בדברי ריצוי ובנחת, ולקרב את לבבם באהבה לעוררם ביראת שמים. והוא ג"כ עד"ז שבארנו כי אין ראוי להזכיר שום חטא ועון חלילה על שום אחד מבנ"י, כמבואר בדבריהם ז"ל, על ענין אליהו שאמר (מלכים א יט, י) קנא קנאתי כו'. רק צריך תמיד ללמד זכות על בנ"י ולהזכיר מעשיהם הטובים לפני השי"ת, כי כולם קדושים כולם טהורים וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם.

ובזה פי' מ"ש בפסוק 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא' (ויקרא יט, יז) כלומר שתוכיח אותו בדברים טובים ונחומים, 'ולא תשא עליו חטא' כלומר גם אז לא תשא עליו ותזכור את עונו, לומר לו למה עשית כך וכך, כי גם בזה תגרום עליו מקטרג למעלה עפ"י דברי פיך, וכבר כתיב (שם יט, טז) לא תלך רכיל בעמך, אך בכל דבר צריך לראות לעשות בחכמה שיבין רעהו בעצמו, כי לא טוב עשה עד היום, עכדה"ק.

ובן מצאנו בהפטרת השבוע 'חזון ישעיהו', שישעי' הנביא הוכיח את ישראל בדברי מוסר תקיפים, אבל בתוך הדברים אמר להם דברי חיזוק, כי כך הדרך הישרה לומר דברי תוכחה, וכבר בפסוק הראשון מוכיח אותם ואומר 'שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דיבר, בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי (ישעי' א, ב) ובתוך דבריו מרמז להם דבר חיזוק, שהרי מלשון הפסוק 'בנים' גידלתי, מוכח שבין כך ובין כך קרויים בנים, כמו שדרשו חז"ל (קדושין לו, א) מהפסוקים 'בנים סכלים המה ואומר בנים לא אמון בם וגו'. וזה מה שאמר להם ישעי' שעם כל זה שפשעו בי, עדיין הם קרויים בנים ואהובים לפני המקום, ואכן א"כ הרי לא מתאים לבן מלך חשוב כזה לעשות נגד רצון אביו שבשמים ממ"ה הקב"ה.

ובהמשך הדברים אמר ישעי' הנביא, 'לולי ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו' (ישעי' א, ט) שריד היינו שריד בית מקדשינו - הכותל המערבי, וזהו חיזוק גדול ונפלא, שאע"פ שהשי"ת שרף את היכלו, מ"מ ברוב רחמיו השאיר לנו שריד את הכותל המערבי, כדי שיהיה לנו חיזוק ונוכל לפעול את הגאולה. ואחז"ל (מגילה כח, א) והשימותי את מקדשיכם, אעפ"י שהם שוממים בקדושתן עומדין, ואומר זאת מנוחתי עדי עד וגו'. ועוד אחז"ל (שמו"ר פ"ב, ב) שלעולם לא יעזוב שכינה מכותל המערבי.

ועוד אמר בדברי תוכחתו 'חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח נלאיתי נשא' (ישעי' א, יד) ואולם בתוך דברים אלו מרומז דברי חיזוק נפלאים, והוא מ"ש בזה"ק (פ' יתרו פח, ב) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואילו שבת לא קאמר, ע"כ. שכת השבת הוא למעלה מהכל

והוא עולם התיקון, ואין החורבן שולט בשבת. ועכ"פ מוכח שאפי' דבריו התקיפים של ישעי' הנביא היו מלאי חיזוק ופיוס להתעורר לשוב בתשובה.

ויש להוסיף דג' עניני החיזוק הנ"ל, הם בעולם שנה נפש, כי מ"ש 'הותיר לנו שריד' הוא חיזוק בעולם שחיזק אותם במקום שהוא הכותל המערבי. ומ"ש חדשיכם ומועדיכם ולא שבת, הוא חיזוק בשנה, כי הזמן שבת אין לו שייכות לחורבן ביהמ"ק והוא בחינת הגאולה. ומ"ש בנים גידלתי הוא בנפש, שאפי' שחטאו בין כך ובין כך קרויים בנים.

חיוב השמחה גם בימים אלו

'ולמכיר נתתי את הגלעד' (דברים ג, טו) ואמר כק"ז הרה"ק הרבי ר' דוד מלעלוב זי"ע, שהתורה ניתנה בלא נקודות, כדי לדרוש בה בכל האופנים, וי"ל 'ולמכיר' האיך ידע האדם מי מוכר וקרוב להשי"ת, 'נתתי' נתן לנו השי"ת סימן לכך, והוא 'את הגלעד', מי שהוא שמח וטוב לב, 'גיל' מלשון גילה ושמחה, 'עד' הוא שהוא קרוב אל השי"ת, ע"כ. והם דברי חזק שנאמרו לימים אלו, כאשר אנו עומדים בעמק הבכא, וחפצים להתחזק, שלא ירפה ממידת השמחה, ויוסיף בזה לסימן ועדות שהוא קרוב אל ה' ומכירו.

ויש להוסיף בדרך רמז דהנה מכיר היה בן מנשה (עי' בראשית נ, כג) מנשה הוא לשון שכחה, 'כי נשני אלקים', והיינו שאפי' מי שהוא 'בן מנשה', שהוא מהבנים הנשכחים של השי"ת ואינו זוכר ממנו, מ"מ אם יש לו גילה ושמחה, אזי הוא מכיר, הוא קרוב אל ה' ומכירו. ולכן יתחזק בכל מיני שמחה ותקוה, ובזכות זה נוושה במהרה תשועת עולמים, אכי"ר.

מאמרי שבת חזון

שתי שבתות - שבת חזון ושבת הגדול

איתא בספה"ק אוהב ישראל (פרשת דברים ד"ה שבת) ששבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה, עי"ש בטעם הדבר. ויש לבאר עוד בזה, דהלא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ושבת חזון הוא שבוע שחל בו ת"ב, ובת"ב נולד אורו של משיח (עי' באה"ט סי' תקנא ס"ק לו), וזהו האור של יום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים, וא"כ תקשה האיך יכולה השבת שהיא רק א' מששים בעוה"ב כמבואר בגמ' (ברכות נז, ב) להביא את ימות המשיח, אור שבעת הימים שזהו העולם הבא גופא, הרי דיו לבא מן הדין להיות כנידון, וע"כ צריך לומר ששבת חזון הוא גדול במעלה מכל שבתות השנה, שהיא בחי' יום שכולו שבת, כדי שיוכל להביא את לידת המשיח בת"ב, אכ"ר. [ובפרט בשנה זו שלידת משיח בעיצומו של יום השבת].

ובמליצת לשונו הק' של האוהב ישראל, הרי שבת חזון הוא 'שבת הגדול' במעלה מכל שבתות השנה. דהנה לזאת יקרא שבת הגדול, כי הטעם לקריאת שבת שלפני פסח שבת הגדול, מאחר דאי' בכתבי האריז"ל (שעה"כ דרושי הפסח דרוש ג) שבליל הפסח יש מעלה יותר משאר יו"ט ושבתות, ולכא' איך יכולה השבת להביא אור שגדול יותר ממנה, ובהכרח שכדי שהשבת תעורר ותוציא את האורות של חג הפסח, צריכה השבת הזו להיות שבת גדולה מאוד יותר משאר השבתות וימים טובים, ועל כן נקראת שבת הגדול, ושבת חזון ושבת הגדול עולים בקנה אחד.

שבת חזון - פקח עיניך וראה בשמחתה

ג' ההפטרות דפורענותא המסודרים דש"ת, דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו, הם כנגד דיבור שמיעה וראיה, ג' חושים שבכל חוש

מבינים יותר את המציאות הקשה והמרה של החורבן. וראיה קשה מכולם, שרואים את החורבן לנגד העינים רח"ל, שהרי אינו דומה שמיעה לראיה. כמ"ש בהפטר שמועו דבר ה', 'ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה' (ירמ' ב, יט) אבל לאידך גיסא צדיקים הפליגו במעלת שבת חזון, שבשבת זו מקבלים מתנה מיוחדת שאפשר לראות את הגאולה ואת נחמת ישראל, בבחינת פקח עיניך וראה, כי בשיא השפלות ניתן לראות את גודל המעלה. ועל שבת זו אחז"ל (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, שאלו המתאבלים באמת זוכים בשבת זו למתנה טובה, לראות בשמחת ירושלים וליהנות מזיו השכינה. (וע"ע קדושת לוי על מגילת איכה ד"ה ואומר אבד וכו').

ובאמת אמרו שבשבת קודש אין חורבן, וכל שבת השי"ת חוזר לסוכתו שבנה לעצמו מתחילת ברייתו של עולם, ואחז"ל (מדרש שו"ט מזמור עז) 'ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון', שעוד טרם שנבנו בתי המקדשות בנה לו השי"ת סוכה בהר המוריה והיה מתפלל שם, ואח"כ נבנו בתי המקדש ונחרבו ולעת"ל יחזור לסוכתו שהוא ביהמ"ק השלישי, וכדכתיב (עמוס ט, יא) 'ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת', וע"כ מתפללים 'הושענא סוכת דוד', 'הושענא סוכת שלם', ובשבת קודש השי"ת אוקמא לשכינתא מעפרא וחוזר לסוכתו. וע"ז מיוסד מטבע ברכה של שבת 'ופרוש עלינו סוכת שלומך, סוכת רחמים וחיים ושלום, שבמשך השבוע השי"ת בגלות ואין לו בית, וכדאיתא בתנא דבי אליהו (זוטא פרק כא) אמר הקב"ה לישראל, בני מיום שהחרבתי את ביתי של מטה, לא עליתי וישבתי בביתי של מעלה, אלא הייתי יושב ובטל, ואמר הקב"ה להם לישראל אם אין אתם מאמינים לי שאני לא נכנסתי לביתי, תנו את ידיכם על ראשי ותראו שהוא מלא טל, שנאמר (שיר השירים ה, ב) 'שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה'. ובשבת קודש שיש עליות השכינה כנודע, אז השי"ת כביכול חוזר לסוכתו. ובשבת חזון אפשר לראות את הסוכה, וסוכה הוא גם לשון ראייה, ומי שזוכה ורואה בשמחתה יכול לזכות לראות את אור הגאולה.

ובזה יש ליישב הקו' במ"ש בזמירות שבת (זמר כל מקדש) 'אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו', שבשבת קודש

אסור להתאבל על ביהמ"ק אלא צריך לשוב ולשמוח, ותיכף בהמשך מבקשים מיד 'שמחם בבנין שלם', ולכאור' קשה דהרי גם המחכים לבנין אריאל אינם מבקשים בשבת. (ועי' בזה בנועם המועדים לשבת נחמו מאמר ד ובנועם התורה לפ' ויקהל).

ולהנ"ל י"ל ע"ד משל, לאב שאומר לבנו שאם יתנהג בדרך טובה למשך איזה זמן אזי יתן לו מתנה, והבן מבקש מהאב שרוצה לראות את המתנה, שאע"פ שאינו מקבלה עדיין, מ"מ עצם הדבר שרואה את המתנה מרגיע אותו ומשמחו. וכן הדבר שאפי' שבשבת אסור להתאבל ולבקש על בנין ביהמ"ק, מ"מ כיון שאנו משתוקקים לזה כ"כ אפשר חלילה ליפול לידי יאוש, כי אנו מבקשים ומבקשים ועדיין לא נושענו, לכן אנו מבקשים שאע"פ שאנו מאמינים באמונה שלימה בביאת המשיח ובבנין ביהמ"ק, מ"מ אנא הראנו אות לטובה, 'שמחם בבנין שלם', כלומר תשמח אותנו ע"י שנזכה לראותו, והראנו בבנינו, שנזכה לראות את המאור פנים והשראת השכינה, ונזכה להרגיש את המתיקות ואת הנעימות. ובשבת חזון אפשר בכח הצפיה והתקוה לזכות לראות הנעימות הזאת.

- ב -

ועוד גם זאת, שמלבד מה שהקב"ה חוזר לביהמ"ק בכל שבת, גם היהודי בכל מקום בעולם שנמצא בו אזי בשבת הוא בנשמתו (גר"נ) בירושלים, כי בשבת חוזרים כל הבריאה וגם האדם לשורשם, שהוא ירושלים עיר המקדש, כי מקום תחילת הבריאה הוא בביהמ"ק בקודש הקדשים אשר שם 'אבן שתיה', שמשם הושתת כל העולם (יומא נד, ב, וע"ע סוכה נג, א), 'ויצר ה"א את האדם עפר מן האדמה' (שם ב, ז) ואחז"ל (ב"ר יד, ח) כי ממקום שנאמר בו 'מזבח אדמה תעשה לי', משם לקח עפר וברא את האדם, וממקום שנברא שם תהא כפרתו בקרבנות, שנא' (דברים לב, מג) 'וכפר אדמתו עמו'. וזהו פי' מטבע הברכה שמברכים בשבת 'הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים', שהטעם שמוסיפים בברכה 'ועל ירושלים', כי כל אדם מישראל שרוי בשבת בנשמתו (גר"נ) בירושלים ע"ה"ק.

וגם בסעודות שבת נמצא בתוך היכל ה' על יד המנורה הטהורה שהם נרות השב"ק, ועל יד השולחן הטהור אשר לפני ה' עם י"ב לחם הפנים, ושולחנו של אדם מכפר כמזבח (עי' כ"ז מש"כ בארוכה בפ' תרומה) והוא ע"ד מש"א הרה"ק הרדצ"ש מלעלוב זיע"א שתלמידי הרבי מלובלין היו יכולים לפעול בנקל את ביאת המשיח, אלא שלא הרגישו בחסרוננו, כי בבית רבם הק' היה להם בחי' ביהמ"ק וכהן גדול ואורים ותומים וכו', ובשב"ק זה נמצא אצל כל השומר שבת כהלכתו.

ואשר ע"כ הגם באמת שאין לבקש על בנין ביהמ"ק בשבת, אמנם מאחר שכאן נמצא כאן ה' וכבר אנחנו מהלכים בפנימיות ביהמ"ק וירושלים על מכונם. אפשר לבקש שנזכה להרגיש באמת ולראות בעיני השכל ולשמוח בבנין ציון וירושלים, וע"ז אנו מבקשים 'שמחם בבנין שלם', ובכל שבת אנו אומרים בואו ונצא 'השדה' לחקל תפוחין, לאותו מקום אשר יצא יצחק לשוח 'בשדה', ובעוה"ר ציון 'שדה' תחרש, ע"י עשו הרשע איש 'שדה', ובכח השבת קודש זממה 'שדה' ותקחהו, ומפרי כפיה נטעה כרם בית ישראל ע"י התפלות והסעודות וכו' בליל שב"ק.

יום השב"ק מקור כל מאורעות השבוע לטב ולמוטב

איתא ביערות דבש (דרוש יג ד"ה אך הטעם) דלפ"ד הירושלמי (תענית פ"ד ה"א) היה החורבן בשבת, וכתב הטעם למה סיבב הקב"ה שיחרב ביהמ"ק בשבת, ולא היתה מגינה שבת לבל יחרב בה. והטעם הוא לטובת ישראל, כי למענכם שולחתי בבלה, כי השכינה הק' הולכת עם ישראל להגן בעדם כאם המרחפת על הבנים, ולולי כן ח"ו כבר גווענו ואבדנו, ולולא שהשכינה היתה שורה על ישראל בעת החורבן ביום שבת קודש, היה קשה לשכינה לדבק בישראל אחר סילוקה למעלה ברום גבוה, אבל הואיל בלא"ה שבת היתה למטה שורה עליהם, וכשנחרב הבית לא זזה מאתם, כאם אשר בניה תנחם והלכה בגולה איתם וכו', ולולי שהשכינה היתה שורה בישראל עבור קדושת שבת, כבר פגעו בישראל לבלי יהיה ח"ו שריד באהלי יעקב, וזהו סיבת החורבן בשבת.

נמצאנו למדים מזה שהכל בא מכח השבת קודש לטוב ולמוטב ה"י, כי בשבת אין חורבן ושבירה, ויש בו אור הגאולה, ושם הוא

התחלת הגאולה והתקוה, והברכה והנחמה ג"כ באה מכח השבת, כדאי בזוה"ק (ח"ב פח, א) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא, אמנם גם הדברים הל"ט והצרות באים מכח השבת קודש, שהת"ב בא מכח החילול של שבת, דהנה אי' בזוה"ק בטעם שנקרא חילול שבת, כי בשבת קודש מתמלא כל העולם כולו באור נפלא, וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולו ערקין ואתעברו מינה, אבל כשיש חילול שבת יש חלל בתוך השבת, ושם נכנסים כל הרעות רח"ל. לכן כשמתחזקים בקדושת השבת, זה גופא מביא את הגאולה והישועה.

יום ט"ב שחל להיות בשבת - טבא הוא וטבא ליהוי

ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ואמר הואיל ונדחה ידחה (עי' מגילה ה, ב) בספה"ק עבודת ישראל (פ' מסעי) בשם הרה"ק הרבי מלובלין זיע"א, שפי' שרצה לעקור צרת ת"ב כלל ועיקר ולגלות הקץ ע"י שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואידחי ידחי לגמרי, ולכן לא הודו לו חכמים, כי אין לדחות את הקץ, עכדה"ק. ועיי"ש בעבוד"י ביאור דבה"ק.

ויש לומר, כי הנה גדול כח השבת קודש להפך הכל לטובה ולברכה, לישועה ולנחמה, ולהנחילנו יום שכולו שבת ואחז"ל (שבת קט, ב) כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ושותף הרי יש לו דעה (עי' אור לשמים פ' שופטים ד"ה עפ"י שנים, בשם רבו הרבי מלובלין ז"ע). ודין השותף מה שעשה עשוי (עי' חו"מ סי' קעו סעי' י), היינו דמאי דהוי הוי, ומכאן ואילך חושבנא בחידוש כל הבריאה כולה. ומכח שותפות זו עם הקב"ה כבי' יש ביד כל אדם השומר שבת, ובמיוחד הצדיק אשר חלקו בשותפות גדול יותר, לבקש מהשי"ת ולקבוע דהואיל ונדחה ידחה לגמרי, ומלאך רע בעל כרחו יענה אמן, והצום החמישי יתהפך לששון

ד. ובלשון הגמ' 'הואיל ונדחה ידחה', י"ל לפימש"א ששריפת בית אלקינו היתה בבחי' קרבן כפרה עבור כלל"י נפש תחת נפש, ולכן נתקיים בו ד' מיתות ב"ד (עי' בארוכה מאמרי בין המצרים מאמר ב' ועוד) ולענין קרבנות מצינו הלשון של קרבן נדחה האם חוזר ונראה וכדו' (עי' פסחים עג, ב ועוד) ולכן נקטה הגמ' כאן בל' דיחוי.

ולשמחה וליום טוב, [ובפרט בשנה זו שכל ימי בין המצרים מלווה בכח השבת מלפניו ומלאחריו, שתחילתו ב"ז בתמוז שחל להיות בשבת וסופו בשבת ז'].

עוד יש לבאר אמרי קדוש עפי"מ שאמר כק"ז אדמו"ר הרמ"ם מלעלוב זיע"א בא' משנותיו האחרונות עלי אדמות בליל הסדר, ופו"א בקול בוכים הא לחמא עניא (בניקוד צירי) רבש"ע קח לך את המצות, ללא קרבן פסח מה טעם יש בהם, כל דצריך ייתי ויפסח, א"כ איפה הוא הקרבן פסח, ולבסוף סיים ואמר דאמנם דבריו חריפים, אבל כבר אחז"ל עה"פ ויעבור מרדכי (אסתר ד, יז) שעבר על דת להתענות ביו"ט ראשון של פסח שהתענה י"ד ט"ו וט"ז בניסן כדי לבטל הגזירה, ויצאו מאפילה לאור גדול, - ובתוך דבריו הנ"ל הזכיר דבריו החריפים של הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין הי"ד, שאמר בראש השנה שקודם המלחמה (תרצ"ט) שאם היה לנו הכח היינו מצווים שלא ילכו לבית הכנסת בראש השנה, ע"כ.

וביאור דבה"ק עפי"מ ש בספה"ק תפארת שלמה (מועדים ליום ב' דפסח) לפרש בהא דאיתא בגמ' (מגילה טו, א) 'ויעבור מרדכי' שהעביר יו"ט הראשון בתענית. וצריך להבין למה באמת לא המתנה עוד יום אחד לצום בחוה"מ, הלא זמן הי' להם כל השנה עד אדר הבא. וביאר שזאת היתה העצה של אסתר המלכה שידעו את גודל השעשועים והנחת רוח שיש בעולמות העליונים ע"י כלל ישראל בלילה הקדוש של ליל הסדר, אכילת מצה וסיפור יציאת מצרים וד' כוסות, והעליה של כל העולמות עד אין לשער, ואין לנו השגה, וידעה שכל קיום העולמות תלוי רק בבני

ה. בס' שער יששכר (מאמרי בין המצרים אות יא) הביא כי מקובל בשם הרה"ק הרבי מלובלין, כי אלו שלושה שבתות בין המצרים הם כנגד שלשה רגלים פסח שבועות וסוכות עכדה"ק. ויש להטעים דבריו, ששבת ראשונה שמפטרין בו 'דברי ירמיהו' שהוא כנגד הדיבור הוא כנגד פסח - פה סח, שבו יצאנו מיד פרעה - פה רע, ושבת שניה 'שמעו דבר ה' כנגד שמיעה, ובשבועות מצינו נעשה 'ונשמע', וקולו 'שמעת' מתוך האש, ושבת 'חזון' הוא כנגד סוכות שהוא מלשון סוכה ורואה, ובשנה זו שיש גם שבת רביעית ובו ביום ת"ב א"כ זהו כנגד חג שמיני עצרת ושמח"ת כידוע, (עי' מאמרי בין המצרים מאמר א').

ישראל, והתחכמה בזה לעורר אהבת השי"ת על עמו, לאמר כי בלעדם לא יתקיים העולם, א"כ איך יאבדו חלילה, כאשר שמעה כי נגזרה הגזירה למעלה ג"כ צוותה שיבטל מרדכי וחביריו כל סדר ליל הפסח וכן כל העם אשר בשושן עמו התענו. ועי"כ כאשר בטלו מעבודתם לילה הזה נעשה רעש למעלה בכל העולמות מה זה ועל מה זה, והוא שהמתונה אסתר שלא לגלות דבר בקשתה עד למחר יום א' של פסח, כי ע"י שחסרו אז מעבודתם נעשה רעש למעלה, כי אם יתבטלו ישראל חלילה יתבטלו כל העולמות, ועי"ז נצמח ובאה הישועה, ע"כ.

וזהו 'ביקש רבי לעקור ת"ב שחל להיות 'בשבת', היינו ע"י שיתענו ולא יקדשו השבת באכילה ושתיה וכו', ואז יתחולל רעש גדול בשמים כי יראו בחוש שבלעדי שומרי שבת אין זכות קיום לכל הבריאה, ועי"ז יבוטל גזירת הגלות, 'ולא הודו לו חכמים', כיון שאין אנו בכח לעשות מעשים כאלו כנ"ל, - ובאמת אמרו שבזה שאנחנו בשב"ק שוכחים ושובתים מכל צער ויגון ואנחה, וששים ושמחים ואוכלים ושותים עם ד"ת ושירות ותשבחות, ואנו מראים להשי"ת שמבטלים רצוננו מפני רצונו, זה גופא עומד לנו לזכות להצמיח לנו ישועה בקרוב, (עי' נועם המועדים תשעה באב מאמר ב') — ובהאי יומא דהילולא קדישא יתעורר נא זכות אבות לקיים מה שביקש רבי זיע"א (מלובלין) במה שביקש רבי לעקור צרת ת"ב, וזכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ועל כ"י לגאלינו גאולת עולם, ולכה לישועתה לנו ב"ב אכ"ר. (ע"ע מאמרי ת"ב מאמר יב).